

**Kontraksrevisjon basert på
bristende forutsetninger – rettslige
utgangspunkter**

Advokat Kristine Hyldmo

Haavind

«Klassikeren» i bristende forutsetningssammenheng

Rettslig utgangspunkt og plassering (1 av 2)

- Tre hovedområder i kontraktsretten:
  - Kontraktsinngåelse
  - **Kontraktsinnhold**
  - Kontraktsbrudd
- Fire innfallsvinkler for å fastlegge kontraktens innhold:
  - Tolking av kontraktsteksten
  - Bruk av preseptoriske rettsregler om innhold
  - Utfylling (med deklarasjonsrett og konkret utfylling)
  - **Revisjon av tolkingresultatet**

Rettslig utgangspunkt og plassering (2 av 2)

- Utgangspunkt: Kontrakter skal holdes (NL 5-1-2: *"Alle Contracter ... skulle holdis ... saasom de indgangne ere."*)
- Unntak: Kontraktsrevisjon
  - Mest aktuelle grunnlag: Avtaleloven § 36 eller ulovfestet forutsetningslære
  - Tungtveiende grunner kreves for å oppnå kontraktsrevisjon
- Avtaleloven § 36: Kontrakter som det vil være urimelig å gjøre gjeldende kan falle bort eller endres
- Forutsetningslæren: Uforutsette endrede forhold kan føre til bortfall eller endring (lemping) av kontrakter
- Dagens tema: Hva skal til for å revidere en rett fortolket kontrakt basert på læren om bristende forutsetninger?

Oversikt over vilkårene for revisjon på grunnlag av bristende forutsetninger

---

- Vilkårene for revisjon på grunnlag av bristende forutsetninger (oppsummert i Rt-2010-1345 avsnitt 63 og i Rt-1999-922 på s. 931):
  - Løfte avgitt under en bestemt forutsetning
  - Forutsetningen var motiverende for løfteavgiver
  - Forutsetning og kausalitet var synbar for løftemottaker
  - Forutsetningsbristen kan etter en nærmere rettslig vurdering anses relevant
- Tyngden i vurderingen ligger sjelden på vilkår om forutsetning, kausalitet eller synbarhet selv om disse nevnes (jf. for eksempel Rt-1999-922 og Rt-2010-1345)
- Forklaring kan være at forutsetninger som ofte er aktuelle i kommersielle forhold er typeforutsetninger som typisk er vesentlige, slik at forutsetningens eksistens, vesentlighet og synbarhet ikke trenger drøftes
- Det avgjørende synes ofte å være relevansvurderingen

Opprinnelige uriktige forutsetninger vs. Senere sviktende forutsetninger

---

- Opprinnelig uriktig forutsetning: Forutsetning som gjelder forhold som forelå allerede ved avtaleinngåelse
  - Reguleres av reglene om tilblivelsesmangler (avtaleloven § 33 og lære om lojalitet)

- Senere sviktende forutsetning: Forutsetning som treffer feil når det gjelder etterfølgende utvikling
  - Reguleres av forutsetningslæren

- Utgangspunkt må modereres
  - Grunnforhold og andre eksisterende forhold
  - RG-1992-728 (Tirranna)
  - Problem med § 33 er at den leder til ugyldighet – upraktisk i den type kontrakter vi her snakker om

Relevansvurderingen – det sentrale tema ved avtalerevisjon på grunn av bristende forutsetninger

---

- Rt-2014-866: “Det er ikke bestridt at forutsetningen knyttet til infrastrukturiltakene omtalt i tilbudsorienteringen var motiverende for Fjord1 og synbare for Statens vegvesen. **Spørsmålet blir da om omstendighetene i saken er så vidt ekstraordinære at de gir grunnlag for å fravike det alminnelige utgangspunkt at hver av partene bærer risikoen for egne forutsetninger. Det må foretas en helhetsvurdering.**»
- Rt-2010-1345: «Sentrale momenter i helhetsvurderingen er **hvem som ut fra en mer sammensatt vurdering bør bære risikoen for vedkommende avtaleforutsetning, og størrelsen av det tap som oppstod eller vil oppstå på grunn av den uventede utvikling**, jf. Rt-1999-922 på side 931»
- Rt-1999-922: «Dessuten må forutsetningssvikten etter en rettslig vurdering være “relevant”, noe som særlig peker hen på hvilken part som etter en mer sammensatt vurdering bør bære risikoen for utviklingen, med andre ord et **spørsmål om en rimelig byrdefordeling i kontraktsforholdet**»

Nærmere om momentene i relevansvurderingen (1 av 3)

- Årsaken til at forutsetningssvikt inntreer – var problemet «rettmessig uventet» på avtaletidspunktet? Betydning av funksjonsfordeling i kontrakt
  - Rt-1999-922: «For å vurdere hvilken part som bør bære det økonomiske ansvaret for de oppståtte problemene med sprekkdannelse i sveisen, er det nødvendig først å gå inn på årsakene til at de oppsto»

Høyesterett legger til grunn at det vil spille inn på entreprenørens adgang til å kreve tilleggsbetaling som følge av uforutsette forhold om kontraktsbestemte arbeider utføres på entreprenørens eget område og med bruk av arbeidsmetoder som entreprenøren selv velger eller er fortrolig med, eller om arbeidene utføres på fremmed grunn og/eller med arbeidsmetoder som er foreskrevet av byggherren i kontrakten

- Rt-2010-1345: «Spørsmålet om hvorvidt Oslo Vei har krav på tilleggsvederlag fordi gjennomsnittlig faktisk saltforbruk per vintersesong er blitt bortimot tre ganger så høyt som gjennomsnittet av det som ved anbudsinnbydelsen ble oppgitt som rapportert tidligere saltforbruk, avhenger av hva som er årsaken til avviket»

Nærmere om momentene i relevansvurderingen (2 av 3)

- Tapets størrelse sammenlignet med kontraktssum
  - Rt-1999-922: «Et visst tap må en entreprenør tåle uten å kunne reise krav om tilleggsbetaling. I den andre enden av skalaen kan et særlig omfattende tap bli en selvstendig grunn for å tillegge en bristende forutsetning relevans»
  - Rt-2014-866: “Tapets størrelse vil klart ha betydelig vekt”
    - Tap på ca. NOK 35 millioner (over 2,5 år) vs. samlede inntekter i kontraktperiode (10 år) på NOK 2,5 milliarder
    - Kontrakt likevel lønnsom for Fjord1, bl.a. fordi trafikkutvikling i to samband totalt sett hadde vært «langt bedre enn forventet»
    - Fjord1: Kan ikke tas hensyn til merinntektene som følge av trafikkveksten; Fjord1 må sies å ha betalt for denne muligheten ved å påta seg den generelle risiko for trafikksvikt. Det rokker ikke ved Fjord1s berettigede forventning til at de opplysninger som gis er riktige. Høyesterett: «Jeg er enig i at det anførte må tillegges vekt, men finner ved totalvurderingen ikke helt å kunne se bort fra den faktiske inntjening under kontrakten»

Nærmere om momentene i relevansvurderingen (3 av 3)

- Rt-2010-1345: Ikke hjemmel i forutsetningslære for å omfordele bevisst plassert risiko
- «dråpen som får begeret til å flyte over»
  - I Peconor-dommen ble det samlet sett vurdert å foreligge en situasjon som kvalifiserte som en relevant bristende forutsetning.
  - Blant annet fremhevet at spesielle omstendigheter ved kontraktsforholdet fikk betydning:
    - Meget stramme tidsrammer (FEED foregikk parallelt med anbud og evaluering)
    - Peconor «tvunget inn i» Phillips' løsning etter knapp og hektisk periode uten mulighet til å foreta reell etterprøving av beregninger
    - Forhold i forkant for og ved kontraktsinngåelse var sånn at «det etter flertallets oppfatning skal relativt sett lite til av uforutsett utvikling før Peconor vil ha rett til ytterligere betaling»

Regel med klare vilkår eller skjønnsmessig helhetsvurdering der tålegrense blir avgjørende

---

- Augdahls oppsummering

“Hva norsk rettspraksis stort sett (og uansett all teori) har latt være avgjørende, er i virkeligheten dette: hvad er in concreto det rimelige og rettfærdige, enten at forutsetningen tillegges relevans, eller at der sees bort fra den? Og denne praksis lar sig neppe i en overskuelig fremtid rokke av innvendinger fra teoretisk hold. Heller ikke fortjener den, så vidt skjønnes, å bli brudt staven over. Tvert imot er efter min mening en avgjørelse netop på grunnlag av en slik diskresjonær vurdering i almindelighet å anbefale.»

Generelt om hvor terskelen for avtalerevisjon ligger (1 av 2)

- Hvor terskel konkret ligger vil bero på faktum i den aktuelle saken
- Bech (1962):

“Vår rett anerkjenner som en relevant forutsetning for entreprenørens pris at situasjonen er normal i forhold til en nøktern vurdering av de tilgjengelige data. En vesentlig svikt i disse forutsetninger og dermed en vesentlig svikt i grunnlag for kalkylen gir entreprenøren rett til justering av kontrakten”

- Hvilke momenter er sentrale i fastleggelse av revisjonsterskel?

Generelt om hvor terskelen for avtalerevisjon ligger (2 av 2)

- RG-1992-728 (Tiranna): «Kontrakten av 11. februar 1991 gir ikke noe direkte svar på spørsmålet om hvilken av partene som skal bære risikoen for at oljen var pumpbar, og dermed for anvendbarheten av Neergaards metode. (...) I det foreliggende tilfelle er det spørsmål om en negativ supplerings, nemlig om å legge inn i kontrakten begrensninger i det som bokstavelig følger av kontraktens ord. En slik negativ supplerings foretas gjerne under henvisning til læren om bristende kontraktsforutsetninger.»
- LB-1998-1706: «fjellforholdene i NSB-tunnelen var uventet dårlige (...). De uventede problemene i denne del av jernbanetunnelen var av en slik karakter og et slikt omfang at det etter lagmannsrettens syn utgjorde en bristende forutsetning for Eeg-Henriksens anbud»
- Peconor-dommen: Tålegrense - «dråpen som får begeret til å flyte over»

Løsninger finnes